

بديع الزمان همدانی و مقامات نویسی

علیرضا ذکاوتی قراگزلو

دانشنامه
استان همدان

مجموعه آثار مکتوب حوزه هنری استان همدان / ۵۸: دانش نامه / ۸

انتشارات سوره مهر / بسته پد حوزه هنری / حوزه هنری استان همدان

بدیع الزمان همدانی و مقامات نویسی علیرضا ذکاوتی قراگزلو

سرشناسه: ذکاوتی قراگزلو، علیرضا، ۱۳۲۲ - | عنوان و نام پدیدآور:
بدیع الزمان همدانی و مقامات نویسی / علیرضا ذکاوتی قراگزلو؛ [تولید
کننده] حوزه هنری استان همدان | مشخصات نشر: تهران: شرکت
انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۶ | مشخصات ظاهری: ۱۵۲ص | شابک:
۹۷۸-۶۰۰-۳۰۵۶۶-۶ | وضعیت فهرست نویسی: فیپا | یادداشت:
ک-مه: ص. ۱۵۵ | یادداشت: نمایه | موضوع: بدیع الزمان همدانی، احمد
بن حسین، ۳۵۸-۳۹۸ ق. | موضوع: نویسندگان عرب -- قرن ۴ ق.
-- سرگذشت. مه | موضوع: Authors, Arab--10th century--Biography
| موضوع: فامنه نویسی | موضوع: Maqamah | رده بندی کنگره: ۴۱۳۹۶ پ
۳/۵۸ | رده بندی دیویی: ۸۹۷/۷ | شماره کتابشناسی ملی:
۴۶۵۳۱۷۲

ناشر: انتشارات سوره مهر
طراح نشانه: آرمن مهدوی
ویراستار: سعید پورعظیمی
صفحه آرا: خلیل الله بیک محمدی
تصویر روی جلد: زینب مهدیان نسب
آماده سازی کتاب (پژوهش، حروف چینی، ویرایش، طراحی نشر، ریفورم،
طرح روی جلد و نظارت چاپ): حوزه هنری استان همدان
چاپ اول: تابستان ۱۳۹۶
شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه
چاپخانه: سبز آرنک
شابک: ۹۸۷-۶۰۰-۳۰۵۶۶-۶
قیمت: ۳۵۰۰ تومان

همکاران این کتاب: تیمور آقامحمدی، طیبه شاپسته، محسن صیفی، علی بیگ محمدی

نشانی: همدان، ابتدای خیابان شریعتی، روبه روی بانک صادرات مرکزی، بن بست زرین، حوزه هنری استان همدان، پ.ن: ۳-۵۱۷۲۹-۸۱
پایگاه اطلاع رسانی: www.arthamadan.ir | رایانامه: info@arthamadan.ir

مرکز بخش تهران: شرکت انتشارات سوره مهر | سامانه پیامک: ۳۰۰۵۳۱۹
تلفن: (پنج خط) ۰۹۹۳۶۶۴۶ فکس: ۰۹۹۵۱۶۶۴۶ www.soorehmehr.ir

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر
متعلق به حوزه هنری استان همدان می باشد.

فهرست

۱۱	دیباجه
۱۵	مقدمه
۲۱	فصل اول
۲۳	بديع الزّمان بدائی و مقامات او
۳۳	المقامة الوصيه
۳۴	المقامة الحلوانية
۳۷	فصل دوم
۳۹	تشریح افکار و آثار بديع الزّمان
۴۱	مذهب و عقیده ی بديع الزّمان
۴۴	بديع الزّمان ایرانی است یا عرب؟
۴۸	هنرنویسندگی بديع الزّمان
۵۳	خلاصه ی داستان های مقامات
۵۸	بینش انتقادی در مقامات و رسائل
۶۱	المقامة المضيريه
۶۹	فصل سوم
۷۱	مقامه نویسی بعد از بديع الزّمان

۷۲	الف. مقامه‌نویسان عربی در شرق اسلامی
۹۳	ب. مقامه‌نویسی در غرب اسلامی
۹۸	ج. مقامه‌نویسی به زبان فارسی
۱۰۳	فصل چهارم
۱۰۵	نظری بر مقامات حریری
۱۲۱	المقامات الساسانیة
۱۲۷	صنائع
۱۲۹	خلاصه آثار مقامات «سکباجیه» ی حمیدی
۱۳۵	اعلام
۱۳۷	اشخاص و گروه‌ها
۱۴۶	کتب، مقالات و رسالات
۱۴۹	فهرست نسخه‌های خطی فارسی
۱۵۴	امکنه
۱۵۷	کتاب‌نامه

دیباچه

فرهنگ، تمدن و مشاهیر هر ملت، شناسنامه‌ای تاریخی از سرگذشت آن ملت است که شناخت اوضاع و احوال پیشینیان را در دسترس دارد؛ شناختی که افروختن چراغ عبرت از افق‌های دور و نزدیک است.

شناخت تاریخ و فرهنگ ایران، به‌ویژه تاریخ مناطق مختلف آن، سهل و ممتنع است؛ اگرچه تلاش‌های بسیاری شده و از دیرباز در آثار تاریخ‌های عمومی، تاریخ‌های محلی نیز به سهولت در دسترس بوده است (از قبیل: تاریخ مکه، تاریخ مدینه، تاریخ دمشق، تاریخ اصفهان، تاریخ بیهق، تاریخ یزد، تاریخ نایین، تاریخ هرات، تاریخ نیشابور، تاریخ جرجان و...)؛ اما کافی نیست. این کتاب‌ها، با انبوه اطلاعات ویژه‌ی خود، در حقیقت شرح و تفسیری بر تاریخ‌های عمومی به‌شمار می‌روند.

هنوز در زبان فارسی، شناخت‌نامه و فرهنگی جامع که دارای همه‌ی ویژگی‌های تاریخی و فرهنگی تمام مناطق ایران، همراه با تعبیرات، اصطلاحات، لغات و کاربردهای موردی و محلی باشد، موجود نیست؛ چه درباره‌ی ایران پیش از اسلام که گاهواره تمدن غرب و شرق بوده است و چه درباره‌ی دوران اسلامی که دین نو در جان و دل مردم ایران راه یافت و تمدنی نوین و جهانی برپا شد. از خصوصیات

دانش‌نامه‌های مناطق مهم فرهنگی ایران، گردآوری و نگاهداشت عناصر و مواد این فرهنگ جامع است.

در دورانی که واقعیت غالباً قلب شده و با وجود گردش آزاد و حجیم اطلاعات، دسترسی به منابع صحیح اطلاعاتی محدود است؛ تهیه‌ی دانش‌نامه برای مناطق مختلف ایران - به ویژه همدان که قدمت تاریخی و اصالت فرهنگی دارد - حرکتی شایسته است.

«دانش‌نامه‌ی استان همدان» مجموعه‌ای از مدخل‌ها و عناوین گوناگون با قدر جامع «همدان» است که به قلم پژوهشگران و متخصصان به نگارش درآمده و در آن نسبت به موضوع مورد تحقیق، بر تحقیق میدانی و مطالعات کتابخانه‌ای تکیه شده است. این مجموعه می‌تواند با بهره‌مندی از استعدادهای محلی، زمینه‌ساز حرکتی علمی-پژوهشی و هنری در میان پژوهشگران و هنرمندان استان باشد. شناخت مس‌های نقد، نقش تاریخی، اجتماعی و فرهنگی آن، از دیگر فواید این مجموعه است. «دانش‌نامه‌ی استان همدان»، گذشته‌ای را تصویر می‌کند که چراغ راه آینده است و می‌تواند نسل معاصر را با نقش پیمشتاز همدان، از جنبش فرهنگی و اجتماعی منتهی به مبارزه و سپس جنبش ملی کردن نفت، آن‌گاه مبارزات منتهی به انقلاب اسلامی آشنا سازد و نقش‌آفرینی ایثارگران این استان را در جنگ تحمیلی ۸ ساله بازنماید.

«دانش‌نامه‌ی استان همدان» مجموعه‌ای است که با گردآوری و طبقه‌بندی اسناد، با زبانی ساده به شناخت و معرفی پیشینه و چهره‌های فرهنگی و تمدنی استان همدان کمک می‌کند.

این مجموعه، اهدافی نظیر: تدوین و ارائه‌ی پشتوانه و مرجعی علمی و پژوهشی برای توسعه‌ی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی استان؛ جمع‌آوری و طبقه‌بندی اسناد در حوزه‌های یاد شده و تشکیل آرشیو و بانک اطلاعات برای موضوعات مختلف؛ تهیه‌ی مواد خام برای خلق آثار جدید فرهنگی و هنری مانند: فیلم، موسیقی، نمایش و...؛ پیوند جوانان با گذشته‌ی تاریخی و فرهنگی خود؛ و... را دنبال می‌کند.

«دانش‌نامه‌ی استان همدان» سه دوره‌ی زمانی: قبل از اسلام؛ دوران اسلامی؛ و

دوران معاصر، انقلاب اسلامی و دفاع مقدس را در برمی گیرد و شامل شش مرحله است: مرحله ی اول، به صورت شناخت نامه، در قالب کتاب هایی در عناوین و موضوعات مختلف (به تعداد تقریبی ۱۴۰ جلد در قطع وزیری)؛ مرحله ی دوم، به روش دقیق علمی دانش نامه نویسی به صورت مدخل های القبایی در قالب کتاب هایی به قطع رحلی؛ مرحله ی سوم، با تلخیص و ترجمه به سه زبان زنده ی دنیا در جلد هایی نفیس برای جذب گردشگران داخلی و خارجی؛ مرحله ی چهارم، پیوست هایی از قبیل نرم افزار چند رسانه ای، نرم افزار گوشی های تلفن همراه و... برای حضور در شبکه های اجتماعی مجازی، همچنین تولید فیلم، آلبوم عکس و مجموعه آثار مترجمان در قالب کتاب های ضمیمه در موضوعات یاد شده و آثاری ویژه ی کودکان و نوجوانان؛ مرحله ی پنجم، تهیه و آرشیو اسناد، آثار، تصاویر و نسخ خطی ارزشمند در باره ی موضوعات دانش نامه و هم افزایی با دستگاه های مورد نظر و موزه های مرتبط به بهره برداری و بهره مندی هرچه بیشتر و بهتر؛ و مرحله ی ششم، تکمیل و یا افزودن موضوعات، مدخل ها و مطالب به تناسب روز.

شناخت نامه ی «بدیع الزمان همدانی و مقامات ویس»، مجموعه ای است که با تحقیق های پژوهشگر پرتلاش، «علیرضا ذوالوی ترکولو» تهیه شده است. امید که با گردآوری و ثبت بخش های مختلف فرهنگی، گامی کوچک در پاسداری فرهنگ این مرزوبوم برداریم.

سید محمد باقر سینی

مدیر دانش نامه و رئیس حوزه هنر استان همدا

تابستان ۱۳۹۶